

**DUMNEZEU A DAT PREOȚILOR PUTEREA
DE A IERTA ORICE PĂCAT**

(fragment din tratatul *Despre pocăință*)
Sfântul AMBROZIE, Arhiepiscopul Milanului

Traducere din limba latină și note introductive
de Dragoș DÂSCĂ

Note introductive

Sfântul Ambrozie al Milanului a trăit între 340-397 și a fost arhiepiscop al străvechiului oraș Mediolanum, între 374-397. A fost un autor deosebit de prolific, opera sa vastă cuprinzând scrieri dogmatice, poetice, exegetice, apologetice și, bineînțeles, un vast corpus epistolar.

Tratatul *Despre pocăință* (*De paenitentia*) a fost scris între 384 și 390 sau 394¹, fiind o scriere apologetică îndreptată împotriva novațienilor. Cel care a dat numele grupării novațiene, Novațian (cca 200-258), a fost un strălucit teolog și un mărturisitor al credinței în timpul persecuției lui Decius (249-250). S-a împotrivit alegerii lui Corneliu (251-253) ca papă, fiindcă acesta din urmă era dispus să-i reprimească în Biserică pe cei care, constrânși fiind, se lepădaseră de Hristos în timpul persecuțiilor². Novațian, figură marcantă a acestei facțiuni rigoriste din Biserica Romei, respingea totodată și ideea că puterea dată de Hristos preoților de a lega și a dezlega putea fi pusă în lucrare în privința tuturor păcatelor (bineînțeles, se avea în vedere în special cazul apostaziei). Pe

¹ Prof. dr. Stylianos G. Papadopoulos, *Patrologie*, vol. II/2: „Secolul IV (Răsărit și Apus)”, traducere de Prof. dr. Adrian Marinescu, Editura Bizantină, București, 2012, p. 315.

² Pr. John Anthony McGuckin, *Dicționar de teologie patristică*, traducere de Dragoș Dâscă și Alin-Bogdan Mihăilescu, în col. „Patristica”, seria „Studii”, nr. 13, Editura Doxologia, Iași, 2014, p. 346.

bună dreptate remarcă Alexis Torrance, în studiul său despre pocăință în Antichitatea târzie: „În această teorie [novaționismul] era ceva monstruos: anume faptul că severitatea ar trebui să prevaleze în dauna compasiunii”³. Atât de vătămătoare a fost considerată erezia novațiană, încât în intervalul de doi ani de la prima propovăduire publică a ideilor sale de către Novațian se întruniseră deja trei sinoade majore în trei mari metropole creștine: Cartagina, Roma și Antiohia, pentru a condamna învățătura⁴ acestui prim anti-papă din istoria Bisericii romane⁵.

Sfântul Ambrozie a considerat că rolul principal al episcopului este propovăduirea și tâlcuirea Sfintei Scripturi⁶ și a fost atent la modul greșit în care ereticii și schismaticii interpretau cuvântul lui Dumnezeu. Acest fapt reiese din textura tratatului, Sfântul Ambrozie folosind Scriptura drept armă principală împotriva învățăturii greșite a novațienilor. Pentru sfântul arhiepiscop al Milanului nu există nici un dubiu: preoții Bisericii au primit autoritatea de a ierta toate păcatele, chiar și pe cele mai grave⁷.

Nu insistăm aici asupra învățăturii despre pocăință a Sfântului Ambrozie sau asupra particularităților textului său⁸. Un studiu detaliat va fi oferit în ediția care va cuprinde traducerea integrală a tratatului *Despre pocăință*, ce va fi tipărită în curând la Editura Doxologia, în cadrul colecției *Patristica*.

³ Alexis Torrance, *Pocăința în Antichitatea târzie. Asceza la Părinții răsăriteni și organizarea vieții creștine (cca 400-650 d.Hr.)*, traducere de Dragoș Dâscă, în col. „Patristica”, seria „Studii”, nr. 9, Editura Doxologia, Iași, 2014, pp. 122-123.

⁴ *Ibidem*, p. 123.

⁵ Pr. J.A. McGuckin, *op. cit.*, p. 346.

⁶ Hans von Campenhausen, *Părinți latini ai Bisericii*, vol. 1, traducere de Maria-Magdalena Anghelescu, Editura Humanitas, București, 2005, p. 138.

⁷ Claudio Moreschini, Enrico Norelli, *Istoria literaturii creștine vechi grecești și latine*, vol. II/1: „De la Conciliul de la Niceea la începuturile Evului Mediu”, traducere de Elena Caraboi, Doina Cernica, Emanuela Stoleriu și Dana Zămosteanu, Editura Polirom, Iași, 2004, p. 308.

⁸ Textul latin după care s-a făcut prezenta traducere este luat din ediția *Sources Chretiennes*, nr. 179, volum îngrijit de Roger Gryson, 1971.

Sfântul Ambrozie, Arhiepiscopul Milanului, *Despre pocăință* (I, 1 – V, 22)

Capitolul I

1. Dacă cel mai înalt scop al virtuții este să ajute la urcușul duhovnicesc al câtor mai mulți oameni, atunci dreapta-măsură⁹ este cea mai frumoasă dintre toate [virtuțile], fiindcă nu-i rănește nici măcar pe cei pe care-i osândește, și de obicei îi face vrednici de iertare pe aceștia. Mai mult decât atât, aceasta este singura virtute care a dus la creșterea Bisericii pe care Domnul a răscumpărat-o cu prețul propriului Său sânge¹⁰. Imitatoare a bunătății cerului¹¹, în lucrarea ei de răscumpărare a întregii lumi, dreapta-măsură rămâne în hotarele convenite, iar urechile oamenilor o pot suporta, mintea nu dă înapoi, iar sufletul nu se înfricoșează.

2. Într-adevăr, cel care se străduiește să îndrepte greșelile slăbiciunii omenești ar trebui să poarte într-o oarecare măsură chiar această slăbiciune pe umerii săi, nu să o arunce deoparte. Fiindcă citim că păstorul din Evanghelie a purtat-o pe oaia cea plăpândă și nu a lepădat-o¹². Iar Solomon a spus: „Nu fii drept peste măsură”¹³. Așadar, e necesar ca dreptatea să fie temperată de dreapta-măsură. Cum ar putea omul să se înfățișeze la tine pentru vindecare, când tu îl disprețuiești, când crede că pentru medicul lui va fi vrednic de dispreț, nu de compasiune?

3. De aceea, Domnul Iisus a arătat milă față de noi, pentru ca să ne cheme la Sine, nu pentru a ne înfricoșa. El a venit cu blândețe, El a venit cu smerenie, și așa a spus: „Veniți la Mine, voi toți care trudiți, și Eu vă voi reîmprospăta¹⁴ din nou pe voi”. Așadar,

⁹ În text, *moderatio*.

¹⁰ Cf. Fapte 20, 28: „Luați aminte de voi înșivă și de toată turma, întru care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstrați Biserica lui Dumnezeu, pe care a câștigat-o cu însuși sângele Său”.

¹¹ În text, *imitatrix beneficiorum caelestis*.

¹² Cf. Lc. 15, 5.

¹³ Eccl. 7, 17.

¹⁴ *Reficiam* înseamnă „a zidi din nou”, „a reîmprospăta”, dar și „a reînnoi”. O paralelă interesantă cu versetul 21, 5 din Apocalipsa („Cel ce ședea pe tron a grăit: Iată, noi le facem pe toate”) și capitolele 21, 22 despre Noul Ierusalim.

Domnul Iisus reîmprospătează și nu izgonește pe nimeni afară, nici nu leapădă pe vreunul; și pe bună dreptate Și-a ales astfel de discipoli, care să fie tâlcuitori ai voinței Domnului, care să adune și nu să alunge poporul lui Dumnezeu.

Este limpede de aici că nu trebuie să fie socotiți printre ucenicii lui Hristos cei care judecă cu duritate, în loc de blândețe; cu trufie, în loc de smerenie. Nu trebuie să fie socotiți printre ucenicii lui Hristos oamenii care nu doar că nu caută mila lui Dumnezeu, dar o și neagă altora, precum sunt învățătorii novațienilor, cei care se numesc pe ei înșiși neprihăniți.

4. Ce altceva poate arăta mai mult mândria decât așa ceva, din moment ce Scriptura spune: „Nimeni nu este fără de păcat, chiar dacă viața lui ar fi doar o zi”¹⁵. Iar David strigă: „De păcatul meu mă curățește”¹⁶. Sunt ei mai sfinți decât David, din al cărui neam Hristos a voit să se nască în taina Întrupării, al cărui vlăstar este acel templu ceresc¹⁷, care L-a primit pe Mântuitorul lumii în pântecele ei feciorelnic? Căci ce este mai dur decât să impui un canon pe care să nu-l mai dezlegi, iar prin refuzul de a ierta să îndepărtezi imboldul pentru pocăință? Nimeni însă nu se poate pocăi întru mai bine, decât dacă nădăjduiește că va afla milă.

Capitolul II

5. Dar ei spun că nu se cuvine să fie reprimiți în comuniune cei care au căzut prin negarea credinței¹⁸. Dacă fac din păcatul pângăririi singura excepție de la primirea iertării, ei vor acționa, neîndoielnic, cu asprime, și, evident, ar fi în opoziție cu cuvintele dumnezeiești, dar în acord cu propriile lor afirmații. Fiindcă Domnul nu a făcut vreo excepție în privința unei fărădelegi, ci a iertat toate păcatele. Dar, din moment ce, după obiceiul stoicilor, ei cred că toate păcatele sunt egale în gravitate, și afirmă că cel

¹⁵ Iov 14, 4-5.

¹⁶ Psalmi 50, 3.

¹⁷ În text, *aula caelestis*.

¹⁸ În text, *praevaricatione lapsi sint*.

care a furat o pasăre din aceea, cum se spune, de ogradă, este la fel de vinovat ca cel care și-a sufocat propriul tată și ar trebui să fie pentru totdeauna oprit de la dumnezeieștile Taine, cum pot ei hotărî care sunt cei vinovați de o anume fărădelege gravă, din moment ce chiar ei înșiși nu pot nega faptul că este cel mai nedrept lucru cu putință ca pedeapsa datorată câtorva puțini să se aplice altora, mai mulți?

6. Dar ei spun că arată o mare evlavie față de Dumnezeu, Căruia numai Lui Îi rezervă puterea de a ierta păcatele. Dar, dimpotrivă, nimeni nu face o fărădelege mai mare decât cei care aleg să nimicească poruncile Sale și să respingă slujirea încredințată. Căci așa cum Domnul Iisus Însuși a spus în Evanghelie: „Luați Duh Sfânt”, iar „cărora veți ierta păcatele, le vor fi iertate și cărora le veți ține, vor fi ținute”¹⁹, cine-L cinstește cel mai mult, cel ce se supune poruncilor Sale sau cel ce se împotrivese?

7. Biserica face ascultare în ambele situații, atât în privința ținerii, cât și în privința iertării păcatelor. Erezia este, pe de o parte, crudă, iar pe de altă parte, lipsită de ascultare. Erezia dorește să lege ceea ce nu vrea să dezlege și nu dezleagă ceea ce a legat. Prin aceasta se condamnă prin propria sa sentință. Fiindcă Domnul a voit ca dreptul de a lega și de a dezlega să fie la fel, și la fiecare a pus o condiție similară. Prin urmare, cel care nu are dreptul de a dezlega, nu are puterea de a lega. Pentru că, după cuvântul Domnului, cel care are dreptul de a lega, de asemenea, are dreptul de a dezlega. Astfel învățătura lor se nimicește de una singură, de vreme ce aceia care neagă faptul că au dreptul de a dezlega, de asemenea, trebuie să nege faptul că au dreptul de a lega. Dar cum oare s-ar putea ca una să fie îngăduită, iar cealaltă interzisă? Este clar și evident că ori fiecare din cele două este îngăduită, ori fiecare este interzisă, în cazul celor cărora li s-au dat ambele drepturi [de a lega și dezlega]. Fiecare este îngăduită Bisericii, nu și ereziei; fiindcă dreptul acesta li s-a dat doar preoților. Pe bună dreptate, prin urmare, pretinde Biserica acest drept, ea care are preoți adevărați. Erezia, care nu are preoții lui Dumnezeu, nu poate pretinde acest drept. Și, prin faptul că nu pretinde acest drept,

¹⁹Ioan 20, 22-23.

erezia își pronunță singură condamnarea, anume că, neavând preoți, nu poate pretinde putere preoțească. Astfel, în încăpățânarea lor fără de rușine, noi deslușim o mărturisire dezonorantă²⁰.

8. Ia în considerare, de asemenea, faptul că cel care a primit Duhul Sfânt a primit, de asemenea, puterea de a ierta și de a ține păcatul. Căci astfel este scris: „Luați Duh Sfânt: căroră veți ierta păcatele, le vor fi iertate, și căroră le veți ține, vor fi ținute”. Deci, atunci, cel care nu poate să ierte păcatul, nu a primit Duhul Sfânt. Slujirea preotului este un dar al Duhului Sfânt și este chiar dreptul Duhului Sfânt să ierte și să țină păcatele. Cum, atunci, pot ei să revendice darul Celui în a Cărui putere și drept ei nu se încred?

9. Dar ce să zicem despre cât sunt de trufași? Fiindcă, deși Duhul lui Dumnezeu este înclinat spre milostenie mai mult decât spre severitate, ceea ce spune El să se facă, ei nu fac, iar ceea ce El spune să nu se facă, aceea ei fac, deși este al judecătorului să pedepsească, iar al milei să ierte. Așadar, ar fi mai de cuviință, Novațian, ca tu să dezlegi/ierți ceea ce legi; în primul caz, îți asumi dreptul ca unul care păcătuiești rar, iar în al doilea caz, ierți prin compasiunea pentru durerea omului.

Capitolul III

10. „Dar – spun ei – cu excepția păcatelor grave, noi iertăm păcatele, pe cele mai ușoare”. Aceasta nu este învățătura tatălui vostru, Novațian, care a crezut că nimeni nu ar trebui să fie primit la pocăință, socotind că ceea ce el nu a putut să dezlege nu va putea nici lega, ca nu cumva prin legarea păcatelor să trezească speranța că va putea să le și dezlege. Prin urmare, tatăl vostru este osândit chiar de ceea ce voi susțineți – chiar voi, care faceți deosebire între păcate, pe unele socotind că le puteți dezlega, iar pe altele socotindu-le a fi fără leac. Dar Dumnezeu nu face nici o deosebire, fiindcă El a făgăduit mila Sa tuturor, și a dăruit preoților Săi puterea de a dezlega, fără nici o excepție. Dar cel care a

²⁰ Sau „rușinată”. Chiar prin argumentația lor nescripturistică, ereticii își dovedesc lipsa apostolicității, adeverind astfel argumentul apologetilor Bisericii celei Una a lui Hristos.

îngrămădit [în sine] păcatul trebuie, de asemenea, să-și sporească pocăința. Fiindcă păcatele mai mari sunt spălate de o tânguire mai adâncă. Prin urmare, nici Novațian nu are dreptate, fiindcă a interzis tuturor nădejdea iertării; dar nici voi, care, în același timp, îl și urmați, dar îl și osândiți, deoarece voi slăbiți râvna pentru pocăință atunci când ar fi trebuit să fie sporită, de vreme ce mila lui Hristos ne-a învățat că păcatele mai grave trebuie să fie curățate prin strădani mai mari.

11. Însă ce îndărătnicie este aceasta: voi stabiliți ce anume poate fi iertat, dar – așa cum ați spus – lăsați lui Dumnezeu ceea ce nu poate fi iertat!? Asta înseamnă că voi luați asupra voastră situațiile în care este nevoie să arăți milă [față de cel care a păcătuit], dar lui Dumnezeu Îi lăsați situațiile în care este nevoie de severitate. Însă cum rămâne cu: „Dumnezeu Se vedește în adevărul Său, pe când tot omul întru minciună, precum este scris: «Drept ești Tu întru cuvintele Tale și biruitor când vei judeca Tu?»”²¹. Așadar, pentru ca să putem recunoaște că Dumnezeul milei este mai degrabă predispus la indulgență decât la severitate, s-a spus: „Milă voiesc, iar nu jertfă”²². Cum, atunci, poate jertfa ta, cel care refuză mila, să fie bine primită la Dumnezeu, din moment ce El spune că „El nu vrea moartea păcătosului, ci îndreptarea lui?”²³.

12. Tâlcuind acest adevăr, apostolul spune: „Dumnezeu, trimițând pe Fiul Său întru asemănarea trupului păcatului și pentru păcat a osândit păcatul în trup, pentru ca îndreptarea din Lege să se împlinească în noi”²⁴. El nu spune „întru asemănarea trupului”, pentru că Hristos a luat asupra Sa realitatea, nu asemănarea cărnii; nici nu spune „întru asemănarea păcatului”, fiindcă El nu a făcut nici un păcat, ci S-a făcut păcat pentru noi. Cu toate acestea, El a venit „întru asemănarea trupului păcatului”, adică El a luat asupra Lui asemănarea trupului păcatului, asemănarea,

²¹ Romani 3, 4.

²² Osea 6, 6.

²³ Cf. Iezechiel 18, 32: „Eu nu voiesc moartea păcătosului, zice Domnul Dumnezeu; întoarceți-vă deci și trăiți!”.

²⁴ Romani 8, 3-4.

pentru că este scris: „El este om, și cine Îl va cunoaște?”²⁵. El a fost om în trup, după firea Sa omenească, pentru ca să fie cunoscut, dar puterea Sa era mai presus de cea a omului, ca să nu poată fi cunoscut. Prin urmare, El are trupul nostru, dar nu are lipsurile acestui trup.

13. Deoarece El nu a fost născut, așa cum se întâmplă cu fiecare om, prin unirea dintre bărbat și femeie, ci a fost născut din Duhul Sfânt și din Fecioara. El a primit un trup neprihănit, care nu doar că nici un păcat nu l-a pângărit, dar nici zămislirea, nici nașterea nu au fost pătate de vreun amestec de întinare. Da, noi oamenii suntem născuți sub păcat și nașterea noastră este întru viciu, așa cum citim în cuvintele lui David: „Căci, iată, întru fărădelegi m-am zămislit și în păcate m-a născut maica mea”²⁶. De aceea trupul lui Pavel era un trup al morții, așa cum spune el însuși: „Cine mă va izbăvi de trupul morții acesteia?”²⁷. Dar trupul lui Hristos a osândit păcatul și l-a răstignit prin moartea Lui, pentru ca în trupul nostru în care a fost înainte pângărire prin vină să poată exista o îndreptare prin har.

14. „Ce vom zice deci la acestea”, așadar, decât ceea ce Apostolul a spus: „Dacă Dumnezeu e pentru noi, cine este împotriva noastră? El, Care pe Însuși Fiul Său nu L-a cruțat, ci L-a dat morții, pentru noi toți, cum nu ne va da, oare, toate împreună cu El? Cine va ridica pâră împotriva aleșilor lui Dumnezeu? Dumnezeu este Cel ce îndreptează; cine este Cel ce osândește? Hristos, Cel ce a murit, și mai ales Cel ce a înviat, Care și este de-a dreapta lui Dumnezeu, Care mijlocește pentru noi!”²⁸. Novațian aduce apoi învinuiri împotriva acelorora pentru care mijlocește Hristos. Pe cei pe care Hristos i-a răscumpărat spre mântuire, Novațian îi condamnă la moarte. Acelora cărora Hristos le spune: „Luați jugul Meu asupra voastră, și învățați de la Mine, căci Eu sunt blând”²⁹, Novațian le spune: „Eu nu sunt blând”. Celor cărora Hristos le

²⁵ Ieremia 17, 9.

²⁶ Psalmi 50, 6.

²⁷ Romani 7, 24.

²⁸ Romani 8, 31-35.

²⁹ Matei 11, 29.

spune: „Veți găsi odihnă sufletelor voastre, fiindcă jugul Meu este blând³⁰ și povara mea este ușoară”³¹, Novațian le pune o povară apăsătoare și un jug greu.

Capitolul IV

15. Deși din tot ce s-a spus se dovedește îndeajuns cât de dornic era Domnul Iisus să arate milă³², să[-L lăsăm să] ne învețe în continuare cu ale Sale cuvinte, precum cele rostite atunci când a vrut să ne învețe³³ despre năvala persecuțiilor: „Nu vă temeți de cei ceucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheenă”³⁴. Și mai jos: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri. Iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri”³⁵.

16. Unde El spune „voi mărturisi”, El va mărturisi pentru toți cei care mărturisesc, [și aceasta] ne cuprinde pe toți. Unde El spune că Se va lepăda, El nu Se referă la faptul că se va lepăda de toți. Pentru că, în timp ce în prima propoziție spune: „Oricine va mărturisi pentru Mine, mărturisi-voi și Eu pentru el”, ar trebui să ne așteptăm ca, în următoarea propoziție El să spună, de asemenea, „oricine se va lepăda de Mine”. Dar, pentru ca să nu pară că Se leapădă de fiecare, El conchide: „De cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el”. El făgăduiește fiecăruia iubirea Sa, dar nu amenință cu pedeapsa pe fiecare. El pune accent pe ceea ce este al milei, iar ce este al amenințării micșorează.

³⁰ În text, *suave*.

³¹ Matei 11, 30.

³² *Propensus... ad misericordiam*, lit. „înclinat spre milă”.

³³ Sfântul Ambrozie insistă pe verbul *instruo* (întâlnim formele *instruant* și *instruere* în aceeași frază), pentru a arăta că Hristos Învățătorul a pus înaintea creștinului toate mijloacele și informațiile necesare pentru a face binele.

³⁴ Matei 10, 28.

³⁵ Matei 10, 32-33.

17. Și acest lucru este scris, nu numai în acea carte a Evangheliei Domnului Iisus, care este după Matei, ci, de asemenea, poate fi întâlnit în cea după Luca³⁶, ca să știm că nici unul din cuvintele de mai sus nu a fost spus la întâmplare.

18. Am spus ce se află scris. Să reflectăm acum la înțeles. „Oricine va mărturisi pentru Mine”, adică: indiferent de vârstă, indiferent de starea celui care Mă va mărturisi, el Mă va avea pe Mine răsplătitor al mărturisirii lui. Întrucât expresia este „oricine”, nici un om care Mă va mărturisi nu este exclus de la răsplată. Însă nu se spune, în mod asemănător, „De oricine se va lepăda, Mă voi lepăda”, pentru că este posibil ca un om biruit prin tortură să se lepede de Dumnezeu în cuvânt, și totuși să I se închine lui Dumnezeu în inima lui.

19. Este cu putință să se afle în aceeași situație și cel care se leapădă de bunăvoie, și cel pe care schingiuirea, nu propria sa voință, l-a împins spre lepădare? Cât de nedrept ar fi, de vreme ce în cazul bărbaților [lumești] mulțumirea este arătată pentru rezistența într-o luptă, dar înaintea lui Dumnezeu nu are nici o valoare! Fiindcă adesea în întrecerea lumească între atleți poporul obișnuiește să-i încununeze pe învingători împreună chiar cu învinșii, al căror comportament în întrecere a fost apreciat, mai ales în cazul în care se vede că din întâmplare au pierdut victoria prin vreun truc sau înșelăciune. Prin urmare, oare va îndura Hristos ca atleții Lui, pe care i-a văzut cedând – pentru o clipă – din cauza chinurilor cumplite, să rămână fără iertare?

20. Oare nu va ține seama de truda lor, Cel Care nu Se va lepăda pentru totdeauna nici măcar de cei ce se leapădă de El? David spune însă: „Dumnezeu nu va lepăda pentru totdeauna”³⁷, însă contrar [acestor cuvinte] noi trebuie să ascultăm erezia grăind: „El Se leapădă pentru totdeauna”? „În sfârșit”, spune

³⁶ Cf. Luca 12, 8-9.

³⁷ Cf. Ps. 76, 8; pentru o mai bună înțelegere a argumentației Sfântului Ambrozie, oferim întregul fragment din Psalmi. A se remarca faptul că versetele din Psalmi sunt interogații: „Oare, în veci mă va lepăda Domnul și nu va mai binevoi în mine? Oare, până în sfârșit mă va lipsi de mila Lui, din neam în neam? Oare, va uita să Se milostivească Dumnezeu? Sau va închide în mâinile Lui îndurările Sale?”.

el, „Dumnezeu nu va tăia mila Lui, din neam în neam, nici nu va uita să Se milostivească”: iată ce propovăduiește profetul, dar sunt unii care susțin că în milostivirea dumnezeiască există uitare.

Capitolul V

21. Dar ei spun că fac aceste afirmații pentru a nu părea că introduc în Dumnezeu posibilitatea de a Se schimba, așa cum ar fi dacă i-ar ierta pe cei pe care El este mâniat.

Ce să facem? Să respingem dumnezeieștile cuvinte și să urmăm părerile omenești? Dar Dumnezeu nu trebuie înțeleș după afirmațiile altora, ci după cele pe care El le-a grăit.

Ce semn al milei Sale avem mai la îndemână decât faptul că El, prin profetul Osea, Se arată a fi în același timp plin de milă, dar și împăcat cu cei pe care, în mânia Lui, i-a amenințat? Căci El spune: „Ce să-ți fac ție, Efraime și ce să-ți fac ție, Iuda?”³⁸. Și mai jos: „Cum să te înalț³⁹? Te voi face ca Admei și ca Țeboimul”⁴⁰.

În toiul mâniei Lui, ca și cuprins de iubire părintească, ezită a hotărî în ce chip să-l pedepsească pe cel ce a greșit. Pentru că, deși evreul merită, Dumnezeu Se sfătuiește totuși cu Sine. Fiindcă imediat după ce a spus: „Eu te voi face ca Adma și ca Țeboimul”, orașe care, din cauza apropierii lor de Sodoma, au fost trase în aceeași nimicire, El adaugă: „Inima mea s-a întors împotriva Mea, compasiunea Mea este stârnită, dar nu voi face după înverșunarea mâniei Mele”⁴¹.

22. Nu este limpede că Domnul Iisus Se mânie pe noi atunci când păcătuiam, pentru a determina întoarcerea noastră prin frica față de mânia Sa? Așadar, mânia Sa nu este manifestarea mâniei,

³⁸ Osea 6, 4. În Scriptura Sinodală: „Ce să-ți fac ție, Israele?”, în loc de „Iuda”.

³⁹ *Quomodo te constituam?* Am preferat varianta „a înălța” pentru *constituo*, care are ca sens primar „a pune”, „a face să stea”, (2) „a așeza”, „a numi”. Cf. Gheorghe Guțu, *Dicționar latin-român*, ediția a II-a revizuită și adăugită, Editura Humanitas, București, 2003, p. 282 (art. *constituo*, -ere).

⁴⁰ Cf. Osea 11, 8. Versetul din versiunea sinodală: „O, cum te voi lăsa, Efraime! Cum te voi părăsi, Israele! Cum te voi trece cu vederea ca odinioară pe Adma și te voi face ca Țeboimul! Inima se zvârcolește în Mine, mila Mă cuprinde!”.

⁴¹ Os. 11, 8-9. Textul sinodal: „Inima se zvârcolește în Mine, mila Mă cuprinde! Nu voi dezlănțui iuțimea mâniei Mele”.

ci mai degrabă punerea în lucrare a iertării. Fiindcă El zice astfel: „Dacă vei suspina, întorcându-te [de la săvârșirea păcatului], te vei mântui”⁴².

El așteaptă suspinurile noastre aici, adică în acest veac, ca să ne ferească de cele ce vor fi veșnice. El așteaptă lacrimile noastre, pentru ca să reverse mai departe bunătatea Lui. Astfel, în Evanghelie vedem că, făcându-I-Se milă de lacrimile văduvei, l-a înviat pe fiul ei⁴³. El așteaptă întoarcerea noastră, pentru ca să ne redea harul care ar fi stăruit în noi, dacă nu s-ar fi târât în noi căderea.

⁴² Cf. Is. 30, 15.

⁴³ Cf. Lc. 7, 11-17.